

MOJI PRIJATELJI

(Dnevnik)

Književnik zrele dobi, usred krize pisanja, obilazi mesta svoje prošlosti; u potrazi je za prijateljima koji će ga, zamišlja on to, pokrenuti iz letargije i podstaći da nastavi pisanje... Prvog Prijatelja (najstarijeg) pronašao je u staračkom domu, u stanju poodmakle demencije; Drugi Prijatelj je na psihijatrijskoj klinici, oboleo od poremećaja višestruke ličnosti... Tražeći prijatelje, Književnik vodi dnevnik... Op-sednutost traganjem se pojačava... Kriza pisanja čini se Piscu plodotvornom:

14. juni U ranim popodnevним časovima otišao sam do omiljenog predgrađa, u
Cologne nameri da se izjadam Trećem Prijatelju; prethodno sam ga pozvao telefonom
Café Mauel i zamolio da „hitno“ dođe „na reku“. Umesto otvorenog razgovora, tim pre
17:00 što mi je Treći Prijatelj često pomagao u stanjima ispraznosti i depresije, sada
je u više navrata i postavio pitanje „šta ti je“, te sam samo ćutao i gledao u talase reke, tra-
žeći utehu u njima; a valjali su se pokretani pomeranjima dereglije u saobraćanju između
moje obale i ostrva na sredini reke.

16. juni U kasnim popodnevним časovima sam progovorio. Obratio sam se kel-
Café Tenten neru za još jedno piće. Moj Treći Prijatelj je, primetio sam to, u međuvremenu
12:00 bio otišao. To mi je potvrdio i kelner.

Oko zalaska sunca nebo se natuštilo. Neko vreme nisam bio siguran da li je to bilo od
sutona ili su se tamo uistinu valjali crni oblaci. Sedeo sam na istom mestu kao i pre više
sati. Zurio sam sada u sve uskovitlanije talase.

17. juni Setio sam se i Četvrtog Prijatelja. Nismo li nedavno ovde zajedno
Café Kurfürstenhof bili samo pre nekoliko meseci? Nije li nebo tada bilo prozirnoplavo, bez
12:30 ijednog oblaka, osuto boginjama zlatne boje, tu i tamo presvučeno
slojevima srebrne prašine? To nikako ne znači da smo tu bili usred bela dana, a još manje
„na javi“. Kad malo bolje razmislim, nisam siguran gde je to uopšte bilo.

Iako je napolju bilo prohladno, iako sam, dakle, cvokotao, iako je prostorijom duvao hladan
vetar, naručio sam piće i posudu ledenih kocki; ubačene u napitak, pomerale su se, pri svakom
prinošenju usnama, „u santama“; u jednom trenutku sam prošaptao „uskoro će proleće“.

18. juni Zašto sam onda ugledao muškarca u hali aerodroma: bio je odeven
U avionu za Beograd u crvene pantalone, raskopčanu košulju dezeniranu mustrama sa
9:30 crtežima američkih starosedelaca, viđenih po pećinama u Stenovitim

planinama? Zašto je žena, sa buketom cveća u šaci, muškarca sa ogromnim prtljagom pored svojih nogu zagrlila, poljubila ga, i rekla mu „volim te“? Mora da sam bio poremećen kada sam, umesto mačke u kavezu u ruci putnice u redu za čekiranje, ugledao stado umanjnih bizona na livadi nedaleko od salaša moga praroditelja u poslednjem ataru ispod najvišeg vrha na planinskom grebenu.

19. juni Nije li to onda bio razlog da otputujem? Dakle: ne u potragu za do-
Beograd življajem, nego bežeći od doživljaja.

Café *Piazza dei Fiori* Na jednoj strani, hrlio sam u blizinu jednih prijatelja; na drugoj stra-
12:00 ni, udaljavao sam se od drugih prijatelja. Nisam pri tom ni jedne ni dru-
ge uvlačio u zajedničko kolo; nisam posredovao; nasumice sam lutao između dveju različitih, međusobno udaljenih, zona. Nalazio sam se, dugo, u „ničijoj zemlji“. „Između neba i zemlje.“ Došao je trenutak: da se usmerim u nekom pravcu, da stignem na određeno tlo, da sa nekim porazgovaram a da to ne bude ogovaranje drugog, da slobodno prolazim pored policijskih ispostava bez obaveznog legitimisanja, da zapevam a da mi niko ne kaže „falš“.

Stigao sam, dakle, „ovamo“, bez predrasuda o „ovoj“ zemlji, ljudima, klimi. Sve je bilo „kao i uvek ovde“: ista lica, isti gestovi, isti mirisi, iste neravnine na trotoarima, ista jela po kafanama. Ako je tu nešto i bilo promenjeno, onda to behu hod Posmatrača („usporeniiji“), ili osećanje sigurnosti u razgovoru sa službenikom na šalteru u pošti („ranije sam bio nesi-guran“), ili reakcije na promene svetlosnih signala na semaforu („nisam li sve manje osetljiv?“), ili, dakako, osetljivost na čestice prašine u vazduhu („alergičan sam“).

20. juni „Budim se sporo“, „i u nastavcima“; nekoliko puta se vraćam u postelju. Prolazeći
13:30 pored ogledala: čujem šumove „spolja“: „pljušti kiša“; neko se glasno smeje; lavež
psa i zveckanje lanca unose u sliku ženu spremnu da „iz ogledala“ skoči u zagrljaj.

Doručak.

Na patosu mrve od prosute tečnosti; trag stopala; sećanje na sebe od ranije.

Nismo li ovde ćutke, svi, sedeli ispred televizora? Nije li na zidu naspram prozora visila druga slika? Sada, umesto gustog duvanskog dima, prostorijom slobodno nadleću muve.

21. juni Nešto kasnije: pojačana želja za monotonijom. Odbrojavanje svojih ko-
Café *Moskva* raka na pešačkom prelazu. Ravnomerno švenkovanje pogledom niz ulicu.
11:30 I u razgovoru sa prolaznikom zapažanje dugmeta na košulji.

Zašto je Peti Prijatelj izgledao kao očajnik koji se sve vreme držao bilo čega u životu grčevito; a život kao da se gasio? Govorio je (Peti Prijatelj) kao da se batrgao. Ujedno kao da je prao sudove, stružući žicom zagoretine, parajući noktima preko skorelih mrlja. To što je bio njegov život – ovde u gradu posle toliko godina bitke da se udomi, u njegovom gradu koji nikako nije postao njegov, u gradu u kome se nikako nije osećao kao kod kuće, ne čak ni u svojoj kući – najedanput beše samo kulisa na sceni na kojoj je bio samo glumac. Kao da je sva ta bitka „da postane građanin ovog grada“ bila zaludna; u najmanju ruku „elementarna“ do neke vrste „neukusa“; kao da se sve vreme prelazilo prstima preko neravnina i kao da su se sve vreme ostavljali tragovi na površini prekrivenoj prašinom.

23. juni
Café *Piazza dei Fiori*
10:00

U ranim popodnevnim časovima se natuštilo nebo. Prve krupne kapi kiše osetio sam na stazi u parku ispod zgrade pozorišta. Tu sam ugledao ženu u uskim, cvetovima dezeniranim, pantalonama; hodala je sa rukama u džepovima; pramenove razbarušene kose su razvejavali udari vetra, rasprskavajući sada snažno pljuštanje kiše... Neko vreme sam stajao u haustoru kuće naspram semafora na kolovozu; putnici vozila koja su se tu zaustavljala zurili su u potoke kišnice koja je prala opusteli trotoar. Samo pljuske krupnih kapi koje su se preko preplavljenog kolovoza survavale u rojevima.

Ne sećam se kako sam stigao do autobuske stanice. Sećanje doživljam kao raskvašen travnjak na prometnoj ulici u industrijskoj zoni grada. Povremeno tu protrčavaju miševi. U vreme letnje žege leže tamo u hladovini platana umorni putnici dok čekaju autobus put juga. Ja sam se ukrcao u vozilo u pravcu severa. I dalje je vrućina, premda se u talasima snažnog vetra osećaju mirisi svežine koja će uskoro zavladati i „ovde“.

Sedmi Prijatelj mi deluje kao ogromno dete Šestog Prijatelja (davno preminulog); „zlostavljano“ ili „permanentno kontrolisano“, u svakoj pori života, prisustvom (odavno ne više prisutnih) roditelja. Izbijala je iz Mog Šestog Prijatelja i neka konzervisana starmalost koja se razilazila toplinom isijavanom iz njegovog pogleda i najiskrenije srdačnosti. Video sam na licu Svog Šestog Prijatelja neobičan spoj ponosa, gorčine, potištenosti, snage, pribraniosti i energičnosti. Kao da se dugo čekalo na smrt roditelja, da bi se, onda, makar i „kasno“, izašlo iz detinjstva i onda se, konačno, odraslo i postalo „svoj čovek“... Kada je, razgovarajući o umetnosti, rekao da se više brinuo o zaostavštini svog oca nego o sebi, bio mi je neobično blizak. (Da li me je podsetio na moj odnos prema ocu?)

24. juni
Pekara *Hleb i Kifle*
(Ulica Gospodar Jevremova)
9:30

Hladno, vetrovito, tu i tamo kišom kvašeno prepodne u gradu na severu, cilju tog kraćeg putovanja u nameri da se udahne „ovdašnji“ vazduh, da se omirišu unutrašnja dvorišta. U jednome se stoji ispred žbunova niskog nedefinisanog rastinja, listova posutih prašinom pokapanom kapima kiše koja kao da pada odozdo nagore. I oni retki stanovnici okolnih zgrada prolaze kao da tu nikog nema. Samo automobili, parkirani ispred jedne strehe, kao starci zadremali na klupi u parku. Konačno: svi su trošni, izlubljenih karoserija, prljavih i izguljenih blatobrana.

26. juni
Café *Démarche*
12:15

U stanu Šestog Prijatelja (davno preminulog), otvorenom za posete, zamišljenom i kao „muzej“, osetio sam se kao u prebivalištu svoje pokojne majke: svuda tragovi bivšeg stanara. Prašina na stočiću ispred troseda u dnevnoj sobi kao da nije obrisana više decenija (decenija je prošla od smrti Šestog Prijatelja). Na podu razbacani papiri, urolani tepisi i krpice? Isti stolnjak kao i pre dvanaest godina? Ni pepeljara, ni vaza za cveće, ni podnožje za sveću, niti činija za voće ne deluju tu kao maločas postavljeni „za goste“. „Pazi“, u kupatilu česma iznad lavaboja za pranje ruku „nije ispravna“, rekao je domaćin (Sedmi Prijatelj) na ulazu u toalet. Neko vreme sam, onda, stajao ispred ulaznih vrata. Gledao sam preko gelendera balkona u daljinu: „krovovi kuća“. Mislio sam na knjige koje sam maločas video u vitrini u sobi Šestog Prijatelja: delovale su kao, svih tih godina posle njegove smrti, korišćene: prelistavane, čitane. Dok sam i ja prelistavao rukopise

koje mi je potomak Šestog Prijatelja (Sedmi Prijatelj) pokazivao, „zaigralo mi je srce“; osećao sam se kao Moj (Sedmi) Prijatelj lično; ujedno osećah strah od smrti. Zašto sam se „sada“, dok sam sedeo za stočićem na balkonu ispred ulaza u stan, osećao kao u zgradi nekog burdeljia; zašto sam svuda po balkonima kuće najedanput ugledao desetine oskudno odevenih žena, nasmejanih, dobro raspoloženih, obradovanih mojim dolaskom „ovamo“; kikitale su se; neke behu i stidljive; neke su ispričavale „najnovije“ viceve; samo je jedna, crnokosa (lice joj je bilo u senci prozora), tužno zapevala. Naježio sam se. Tu jezu sam onda osećao i kasnije, kod kuće, dok sam, sedeći u fotelji, čitao knjigu *Za crnom devojkom*.

4. juli Opet u velikom gradu. Opet na ulicama, bulevarima, u parkovima, ispred
Café Akademija niša sa kontejnerima za smeće, u haustorima, na pijacama, na ulazima u
10:30 policijske ispostave, po kafanama, u čekaonicama lekarskih ordinacija,
ispred zgrade vatrogasne stanice... Kiša je u međuvremenu prestala. Otoplilo je. Video sam
to po odeći sugrađana: na jednom uglu sam ugledao muškarca u majici bez rukava, sa ce-
gerom u ruci iz koga su štrčale pišla zeleni, vezica mladog luka i štangla peciva; starica na
ulazu u jednu zgradu stajala je u vratnici u kombinezonu; dečaci ispred fontane u parku
igrali su fudbal u kupaćim gaćama; žena koja se upravo iskrcavala iz maločas parkirano-
vog zila, videlo se, nije nosila gaćice; znojio sam se zureći u semafor na pešačkom prelazu.

5. juli Oko podne je na malom trgu u severozapadnom delu grada prošla žena sa
11:30 naočarima neobično velike dioptrije. Gledajući joj u lice, tražio sam njen pogled.
Bio je nedostižan već i zbog tih tako debelih stakala ispred očiju (čas znatno uve-
ćanih, čas kao deo zamučene slike, čas sasvim nestalih iz vidnog polja). A samo u retkim
trenucima sam opažao da su me gledale (razrogačeno, zureći u mene „tako direktno“, ne-
tremice, radoznalo i dugo; bilo mi je neprijatno; gotovo da sam poželio da ustanem i odem).
I upravo tada, (verovatno uplašen), spustih pogled na ženine grudi: behu dovoljno lepe da
„prilepe“ moj pogled za sebe i usredsrede ga na nabor između dojki, koji se kao kanal iz-
među padina na visokom brežju protezao do izbočina vrata, brade, i usnica bića za koje
sam, ne samo u tom trenutku, mogao da kažem „lepa žena“. Pomislih: zar ona ne bi mogla
da bude „Moj Osmi Prijatelj“?

7. juli Zaprepašćujuće beše u kojoj meri je pogled u bilo šta „ovde“ otva-
Café Diplomatique rao prostor pozadini ovdašnjeg života. Odmah su se ispredale povesti
10:30 svega i svačega, i svih postojećih ovdašnjih ljudi. Naracija tih povesti
se odvijala kao kretanje kompozicije voza, sporo, i nekako, svečano, i unatraške: polazilo
se od sadašnjosti iz koje se odmah ulazilo u prošlost, sve dalje, i sve dalje; dostizali su se
najudaljeniji kuci pređašnjosti. Pogled kroz prozor vagona beše širok; dosezao je svaku uda-
ljenost i poslednje budžake bilo čega; ne samo da je doticao svaku neravninu u slici, nego
je i detalje povlačio za sobom. Ubrzo se povest preobrtila u nešto što su mnogi nazivali
Tradiciona, a neki Istorija. Potom se sve brzo oblikovalo u nešto što su neki, pak, nazivali Mit,
a drugi Predanje; a onda se sve gubilo u nečemu nejasnom, bezobličnom, bezbojnom,
svega i svih povezujućem, i svima zajedničkom, i bliskom...